

Závěry Mapování inovační kapacity firem v Královéhradeckém kraji II

Centrum investic, rozvoje a inovací v rámci projektu Smart akcelerátor Královéhradeckého kraje realizovalo v roce 2018 hloubkový průzkum mezi vybranými firmami se sídlem v Královéhradeckém kraji, které patří mezi významné ekonomické subjekty z pohledu jejich výkonů, tržní pozice nebo výše výdajů na výzkum a vývoj. Cílem dotazníkového šetření bylo zmapovat firemní inovační prostředí Královéhradeckého kraje z důvodu správného navržení nových nebo nastavení stávajících nástrojů inovační politiky Královéhradeckého kraje. Výsledky dotazníkového šetření slouží také jako jeden ze vstupů v rámci procesu aktualizace krajské výzkumné a inovační strategie – tzv. krajské RIS3 strategie. Dotazníkové šetření bylo realizováno za přímé podpory a pod záštitou Technologické agentury ČR, která poskytla jednotnou metodiku INKA, a navazovalo na již realizované mapování inovační kapacity v Královéhradeckém kraji v roce 2014. Výběr firem probíhal na základě kritérií charakterizujících dané firmy z pohledu dynamiky růstu výkonů, hlavních oborů podnikání shodných s obory v krajské RIS3 strategii, počtu zaměstnanců nebo velikosti výdajů na výzkum a vývoj. Základní soubor tvořilo 60 firem se sídlem v Královéhradeckém kraji, které splňovaly kritické hodnoty pro výše uvedená kritéria. Výběrový soubor mělo tvořit, dle metodiky INKA, minimálně 30 firem. V případě Královéhradeckého kraje proběhly rozhovory v 37 firmách.

1 Struktura dotazovaných firem

Nejpočetnější skupinou dotazovaných firem byly firmy s hlavním oborem činnosti 26 - Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů dle CZ-NACE. V rámci krajské RIS3 strategie spadají do domény Elektronika, optoelektronika, optika, elektrotechnika a IT. Do této domény patří také tři firmy s oborem hlavní činnosti 62 Činnosti v oblasti informačních technologií a dvě firmy s CZ-NACE 27 Výroba elektrických zařízení a firma s CZ-NACE 23 Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků.

Oborová doména RIS3 Nové textilní materiály je v šetření zastoupena čtyřmi firmami s hlavním oborem činnosti CZ-NACE 13 Výroba textilií.

Tři firmy s hlavním oborem činnosti CZ-NACE 25 Výroba kovových konstrukcí, výrobků, kromě strojů a zařízení spadají pod oborovou doménu Strojírenství a investiční celky. Do této domény spadají také dvě firmy s hlavním oborem CZ-NACE 28 Výroba strojů a zařízení j. n.

Oborová doména krajské RIS3 strategie Léčiva, zdravotnické prostředky a lékařská péče má v šetření zastoupení dvou firem s hlavním oborem činnosti CZ-NACE 21 Výroba základních farmaceutických výrobků a přípravků, jedné firmy s CZ-NACE 72 Výzkum a vývoj a dvou firem s CZ-NACE 32 Ostatní zpracovatelský průmysl.

Oborová doména Pokročilé zemědělství a lesnictví je reprezentována firmou s CZ-NACE 20 Výroba chemických látek a přípravků a firmou s hlavním CZ-NACE 72 Výzkum a vývoj.

Do výběrového souboru byla dále zařazena firma s hlavním oborem činnosti CZ-NACE 22 Výroba pryžových a plastových výrobků, která svou produkcí zaměřenou na automobilový průmysl spadá pod krajskou doménu RIS3 Výroba dopravních prostředků a jejich komponent. Tato doména je reprezentována zároveň subjektem s CZ-NACE 29 Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů, návěsů a subjektem s CZ-NACE 30 Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení a subjektem s CZ-NACE 71.2 Ostatní inženýrské činnosti a technické poradenství.

Mimo krajské RIS3 domény byly do šetření zařazeny firmy s následujícími hlavními obory činnosti CZ-NACE: 10 Výroba potravinářských výrobků, 71 Architektonické, inženýrské činnosti; technické zkoušky, analýzy, 16 Zpracování dřeva, výr. dřev. a příb. výrobků, kromě nábytku, 32.2 Výroba hudebních nástrojů a 32.9 Zpracovatelský průmysl j. n.

2 Pozice firem v globálních produkčních sítích

Jednou ze sledovaných kategorií v rámci dotazníkového šetření byla pozice firmy v rámci globálních produkčních sítí. Označení Tier 1, 2 je specifické rozdělení dodavatelů používané v průmyslu a značí, do které fáze dodavatelského řetězce daná firma dodává své komponenty. Integrátor dodává hotový produkt (např. výrobce aut, dodavatel výrobní linky/stroje apod.) Dodavatel Tier 1 dodává celý modul k finálnímu výrobku/službě (např. světlomet, ucelenou součást výrobní linky apod.). Dodavatel Tier 2 dodává dílčí součástky jako např. plastový díl ke světlometu nebo ozubená kola do výrobní linky. Více než polovina (60 %) firem zařazených do výběrového souboru se nachází v pozici tzv. integrátora. Obecně lze konstatovat, že čím výše se firma v dané produkční síti nachází, tím větší je její podnikatelská autonomie a možný prostor pro inovace. Čím nižší pozici v rámci globální produkční sítě firma zastává (Tier 1 – 19 % firem, Tier 2 – 21 % firem v dotazníkovém šetření), tím je prostor k inovacím menší a její inovační úsilí je směřováno spíše k inovacím nižších řádů. Mezi integrátory se v rámci dotazníkového šetření řadí firmy zabývající se výrobou jednoúčelových strojů, výrobou zdravotnických prostředků a pomůcek, vývojem software, textilní výrobou nebo výrobou zemědělských strojů.

V dotazníkovém šetření respondenti odpovídali na otázku, jaká je pozice firmy na trhu dle svého sebehodnocení. Teritoriální působnost firmy na zahraničních trzích souvisí s konkurenceschopností produktů firmy na mezinárodních trzích, firemní strategii nebo překážkách, které brání vstupu na daný trh. Export na světové trhy je však pro firmy výraznou motivací a hnacím motorem k inovacím. Dle sebehodnocení respondentů se za globálního hráče na trhu považuje pouze jedna šestina dotázaných firem. Do této kategorie spadá výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení (20% tržní podíl), textilní výroba (10% tržní podíl) a zpracování dřeva a dřevěných výrobků (70% tržní podíl), oblast vývoje pro koncern VW (30% tržní podíl). Skoro čtvrtina dotázaných firem se řadí k pěti největším výrobcům v Evropě. Oborové členění těchto firem zahrnuje zpracování dřeva a výroba dřevěných výrobků se 70% tržním podílem na evropských trzích, následuje oblast výroby elektronických komponentů pro průmysl se 60% tržním podílem. Zbývající obory, ke kterým patří potravinářství, výroba dílů pro automobilový průmysl, výroba hudebních nástrojů, výroba optických přístrojů a výroba lékařských zařízení a pomůcek mají na evropských trzích podíl v rozmezí 15 % - 30 %. Přibližně polovina všech dotázaných firem se zařadila k jednomu z pěti největších prodejců v ČR. Do této skupiny patří firmy podnikající v elektrotechnickém nebo strojírenském oboru, výrobci dílů pro automobilový průmysl, výrobce zdravotnických pomůcek, softwarové firmy nebo subjekt s výzkumnými aktivitami v zemědělství a další.

3 Aspirace firem k růstu

Firemní vize a strategie výrazným způsobem ovlivňují dlouhodobý rozvoj každé firmy. Vize tvoří základní mantinely, ve který se firma pohybuje. Další ze zjišťovaných otázek v dotazníkovém šetření tak byla zaměřena na aspiraci firmy k růstu její velikosti. Nadpoloviční většina dotázaných firem nepočítá s nárůstem počtu zaměstnanců a růst zisku chce dosahovat jinými prostředky. Zhruba třetina firem plánuje zvýšit své výkony a zvýšit počet zaměstnanců s tím, že mají stanoven horní hranici počtu zaměstnanců, kterou nehodlají překročit. Pouze málo přes 5 % firem nehodlá svůj růst omezovat a mají ambice rozšiřovat firmy v rámci globálních trhů.

4 Aspirace firem k inovacím

Hodnocení firem z pohledu inovační kapacity je jeden z klíčových ukazatelů, který vypovídá o dalším možném růstu krajské ekonomiky. Pozitivním výsledkem je, že 89 % dotazovaných uvedlo, že realizuje vlastní výzkumné a vývojové aktivity. Téměř polovina všech dotázaných (40 %) uvedla, že výzkum a vývoj realizuje pouze v rámci řešení zakázek pro klienty. Nejzajímavější skupinou jsou firmy, které realizují vlastní výzkum a vývoj nad rámec řešení zakázek. Tato skupina firem tvoří 48,6 % výběrového souboru dotazníkového šetření. S firemními aspiracemi k inovacím dále souvisí otázka ambice firmy k vůdcovství v daném oboru. Na základě informací z rozhovorů byly identifikovány tyto typy firem z hlediska jejich inovačních aspirací: Lídr – firma, která udává trendy a změny na světovém trhu, které následuje konkurence. Následovatel – firma, která se snaží rychle reagovat na kroky lídra, být s ním v popředí trendů a změn na trhu. Optimalizátor – firma, která své inovační úsilí zaměřuje na maximální efektivitu a snižování nákladů, často nákupem cizí technologie. Průkopník – firma, která usiluje o zcela nová řešení potřeb/problémů zákazníků; konkurence na trhu není žádná nebo jen několik málo subjektů. Největší část, 37 % firem, se vidí v roli optimalizátora a nemá ambici být v popředí změn na světových trzích. Naopak nejzajímavější skupinou jsou firmy, které tuto ambici mají a jasně deklarují zájem být hybatelem změn v oboru svého podnikání. Jako lídr se vidí 19 % dotázaných firem. Následovatelem lídrů se vidí dalších 14 % oslovených. Za průkopníky ve svém oboru se považuje necelých 19 % firem. Zhruba 11 % firem nerozhoduje o vlastních výzkumných a vývojových aktivitách a v této oblasti je podřízeno jinému subjektu.

5 Potřeby firem směrem k veřejné správě

Doporučení dotázaných firem směrem ke Královéhradeckému kraji se nejvíce týkala oblasti školství a dopravní infrastruktury. Přibližně v polovině případů respondenti uvedli, že Královéhradecký kraj by se měl věnovat aktivitám spojeným s kvalitnější přípravou žáků na budoucí povolání. Za klíčové považují především to, aby optimalizace krajského školství vycházela z kvalitně zpracovaných analýz potřeb trhu práce, dále aby kraj lépe podporoval technické vzdělání a vzdělávání v oblasti informačních technologií a do oblasti školství zavedl motivační prvky (v rámci financování škol). Oblast dopravní infrastruktury se vyskytovala jako druhá nejčastější. Respondenti by uvítali zlepšení krajské dopravní infrastruktury jako celku, ale poukazovali také na konkrétní problémy, mezi které patří například neudržitelný stav dopravy kolem velkých výrobních podniků zaměstnávajících tisíce pracovníků. V několika případech zmínili respondenti potřebu zpracování přehledu výzkumných organizací, které by byly ochotné zapojit se do vývoje nových výrobků. V rámci oblasti zdravotnictví bylo zmíněno logistické zajištění zdravotnické péče v kraji.

6 Problémy firem v rámci inovačních procesů

Poslední prezentovaný výstup dotazníkového šetření se týká problémů, které firmy řeší v rámci inovačních procesů. Za první dva aspekty byly označeny nedostatky lidských zdrojů (firmy mají nejvíce problémů s nedostatkem pracovníků na všech pozicích (uvedlo přes 50 % respondentů). V menšině firem pak chybí výlučně dělnické profese a technicky vzdělaní lidé) a nedostatek financí pro realizaci inovací (cca ¼ firem). K dalším problémům patří neochota výzkumných organizací spolupracovat s firmami na inovačních projektech nebo míra autonomie v rozhodování o inovacích ve firmě. V menší míře pak byly uváděny problémy související s tlakem konkurence, diskontinuitou dotačních titulů, byrokracií dotací nebo s nejasnostmi ohledně uplatňování daňových odpočtů na výzkum a vývoj.